

Izgon čez mejo

IVO ŽAJDELA

Ozna je 17. januarja 1946 ponoči in nasilno izselila z doma v Benediktu družino mežnarja in organista Jožefa Krajnc. Tisto noč so izrazit komunistični nasilni pohod nadaljevali v Cerkvenjaku in pri Svetem Juriju ob Ščavnici. Zjutraj so se s svojim plenom ustavili v Gornji Radgoni.

Cilka Krajnc (hčerka Jožefa Krajnc) je pripovedovala, da so izseljence iz Gornje Radgone spet ponoči, opolnoči, z odprtim tovornjakom odpeljali v Maribor. Izkrkali so jih na Vrbanski, kjer je bila pod Kalvarijo vinarska šola. Tam so ostali do 2. februarja, razdeljeni po majhnih sobah. Takrat so jih, spet ponoči, poklicali po družinah dol pred stavbo in jih vsakega v roko cepili, rekli so, da proti tifusu (potem so se jim zelo videle žile). Tam je bilo več ‚bogatih ljudi z velikimi kovčki, tudi Ljubljancanov.

Bilo jih je 109

Zjutraj ob štirih, 3. februarja 1946, so jih peš odgnali na mariborsko železniško postajo, bilo jih je 109. Naložili so jih v dva živinska vagona. Od šestih do dveh so jih vozili do Murske Sobote, bila je zima, ven-

dar je bilo tisto zimo k sreči malo snega. Tam so jih obstopili vojaki (oznovci) in ob vagonih so lahko opravili potrebo. Voznik vlaka je zagledal Cilkinega očeta, ker se je pred leti v Benediktu poročil. Naskrivaj, da ga uniformiranci ne bi videli, mu je dejal, da ima ukaz, da ko se bo zmračilo, jih mora odpeljati do Hodoša. Tam bodo ljudje izstopili, on pa bo moral zjutraj kovčke in obleke odpeljati nazaj v Maribor. Kaj naredijo z ljudmi, pa ne ve. Dodal je, da se to zgodi vsake tri dni. Oče svojim tega ni zaupal, ampak je obdržal zase. Mislil je, da ljudi slečejo in jih postrelijo.

Gonili so jih osem ur

Ko so se pripeljali v Hodoš, je bilo tam polno vojakov. Rekli so jim, da ker že tri dni niso jedli ne spali, gredo tam gor v en hotel, kjer bodo dobili večerjo in postelje ter

se malo odpočili. Cilka je dodala: »Tako so nas zafrkavali.« Postaviti so se morali v vrste po štirje. Pergerjeva gospa (gostilničarja od Svetega Jurija ob Ščavnici) je prosila očeta, naj jo vzame s seboj k svoji družini, da ne bo sama omagala (bila je močne postave). Oče in brat sta jo podprla z rokami. Oče se je z bratoma in Pergerjevo postavil v prvo vrsto, drugi pa v drugo. Mislil si je, da če jih bodo postrelili, bodo tako prišli prvi na vrsto.

Hodili so po cesti, zadaj pa je ropotal en voz. Vojaki so jim govorili, naj kovčke odložijo, saj je zadaj voz, ki jih bo peljal. Gonili so jih osem ur, najprej po cesti, ker pa nekateri prtljage niso hoteli odvreči, pa po njivah in blatu, zima je bila namreč mila, zato je bilo blatno. Nekatere ženske so imele nizke čevlje, ki so hitro ostali v blatu, tako da so morale naprej bose. Cilkini

Benedikt danes, iz mežnarje ob cerkvi so komunisti ponoči 17. januarja 1946 nasilno izselili družino mežnarja in organista Jožefa Krajnc.

so imeli visoke čevlje, ker so bili kmečki ljudje. Vojaki so jih začeli tudi priganjati k hitri hoji, tako da so bili prisiljeni odložiti kovčke (načinov komunističnega ropanja ni bilo ne konca ne kraja). Nihče ni zdržal napora, roke so imeli otekle, Cilka pravi, da tudi zaradi injekcije.

Agonija na meji

Prišli so na hrib, porasel z grmovjem, bila je lepa mesečina. Videl se je peskokop. Ko je Cilkin oče zagledal tisto jamo, si je verjetno mislil, da bo tam najbrž njihov grob. Vojaki so še iskali, če je tam meja, kjer jih bodo »vrgli čez«. Oče je svojim šepetaje povedal, kaj mu je voznik vlaka povedal. In nato: »Otroci, smilite se mi. Meni vest nič ne očita, da bi naredil komu kakšno krivico. Zmolite kesanje, tu bomo zdaj najbrž smrt storili.« Cilka je svojega mlajšega brata vprašala: »Franček, ali ti je hudo, ker bomo zdaj umrli?« Odgovoril je: »Ne, saj smo vsi skupaj, samo primimo se, da bomo čim prej mrtvi.«

Še zadnja groznja oznovca

Takrat je nekje (bili so na Goričkem, ob meji z Avstrijo ali Madžarsko) zazvonilo iz kapele. Oče je rekel, da je ob štirih zjutraj in da zveni jutranjico. Mati pa: »Jo, pogledjte otroci, kako je Bog dober, mi smo toliko hodili zvonit in ljudi vabit v cerkev, zdaj pa nam za zadnjo uro zvonit zvonček.« Cilka je potem poudarila, da se niso bali smrti. Noben ni potočil solze. Tolikšno moč so imeli v sebi. Ko se sedaj spominja tako daleč nazaj, pa jo »solze primejo«.

Potem je imel vodja vojakov (Ozne) govor, v katerem jim je dejal, da bodo zdaj prekoricali jugoslovansko mejo. »Zavedajte se, da ste Slovani. Mi bomo zvedeli, če boste kaj čez nas govorili, pa če greste v Avstralijo ali kamorkoli.«

Ko so jih potem spustili in so šli nekaj metrov naprej, je Cilkinemu očetu postalo slabo in se je sesedel. Vso noč je v sebi premleval besede voznika vlaka, ki naj bi pomenile, da jih bodo ubili. Cilka je s sestro v grmovju našla lužico vode, s katero so potem očeta spravili toliko k sebi, da je lahko nadaljeval pot.

Izmučeni do smrti

Prišli so do hiše, kjer so imeli kopico slame. Šli so vprašat, ali si lahko ob tisti slami malo odpočijejo. Bili so, kot pravi Cilka, »zmučeni do smrti«, na koncu z živci, že tri dni niso jedli. Pri hiši so bile tri ženske, moški pa še v ujetništvu. Rekle so, da lahko, vendar je tam ruska cona. Če jih bodo dobili Rusi, bodo moške za tri dni zaprli, ženske pa bodo posilili in šele čez tri dni spustili naprej. Nekateri so lahko šli naprej, gospa Pergerjeva pa jih je prosila, naj je ne pustijo same in so potem po-

Cilka Krajnc

časí z njo šli naprej, zato so bili bolj med zadnjimi. Ob novici o ruski nevarnosti so takoj pozabili na utrujenost, šli naprej in 109 ljudi se je hitro porazgubilo.

Enkrat so bili v Avstriji, enkrat na Madžarskem, blodili so ob meji. Nekje so jim rekli, da ne smejo naprej, ker je tam tifus. Potem so šli spet nazaj in nekje drugje naprej. Ves dan so hodili »gor in dol«.

Na koncu z žici

Zvečer so se ustavili pri neki hiši, kjer so jim rekli, da so prišli v veliko vas Deutsch Minihof ob reki Rabi, severozahodno od Szentgottharda, bila je hiša pri hiši. Oče je pri eni prosil, ali lahko noč preživijo tam. Doma sta bila oče in hčerka, njen mož je bil še v ujetništvu. Hčerka jim je rekla, da lahko gredo na skedenj, kjer je slama, ona pa jim bo prinesla mleko. Prinesla je vroče mleko ter jim rekla, naj ne govorijo na glas, ker je hiša ob cesti, kjer hodi ruska patrolja. Če jih dobijo, jih bodo zajeli in odgnali. Očetu so se ženske smilile, Cilka je bila stara 22 let ... Zato so le šepetali. Zakopali so se v slamo, vendar niso mogli spat, saj so bili z živci na koncu. Mama, ki je bila, kot pravi Cilka, »zlata ženska«, je začela tam moliti, tudi za »naše sovražnike«. Brat pa je ob tem rekel, da za »te hudiče« ne bo molil, ki so jih »ob vse spravili«. Mati je odvrnila, da bodo ravno za te vsak dan molili. In potem tudi so.

Srečanje z ruskimi vojaki

Zjutraj jih je domačinka povabila v veliko vežo, skuhalo jim je prežganko s kne-dlci. Vsakemu je dala s seboj kruh, nama-zan z zaseko. Rekla je, da jih je slišala moliti in je bila zadovoljna, da so verna družina. Oče jo je prosil za naslov, saj ni vedel, kako bo naprej.

Drugi dan so spet hodili ves dan. Proti večeru so šli gor po hribu in zagledali so dva ruska vojaka, ki sta imela vanje uperjene puške. Oče je rekel, da »nič ne poma-ga, božja volja, kako bo, tako bo«. Šli so gor po hribu in jokali, saj niso vedeli, kaj se jim bo zgodilo. Prišli so do velike hiše z dvoriščem in leseno ograjo okoli. Tisti, ki so jih prej prehiteli, so bili na dvorišču. Rusi so jih polovili in zbrali. Ljudje so stali v velikem krogu, na sredini je bila velika koca, Rusi pa samo: »Davaj, davaj.« Tam so ležali ure, prstani in uhani.

V angleško cono

Vojaka sta jih potem spuščala v skupinah po deset naprej. Rekla sta jim, v katero smer morajo iti. Bili so blizu angleške cone. Pri tisti hiši je bila hči, ki je bila poročena v angleški coni in je prišla prejšnjo noč obiskat mamo in sestro, drugo noč pa se je na skrivaj vračala. Cilkini so bili med zadnjimi, povedala je, da je videla očeta jokati samo dvakrat: ko je umrla njegova mama in takrat. Mislil je namreč, da so drugi že odšli, oni pa so ostali sami z dveh Rusoma, in hčerki sta v nevarnosti.

Hči, ki se je vračala v angleško cono, mu je rekla, da ni daleč, da se vrača tja in da lahko gredo za njo v določeni varnostni razdalji. Čisto tiho morajo biti. Pokazala je na hišo v hribu, kjer je bila luč, da tam ruski oficirji popivajo. Ko bo prišla čez brv potočka, jih bo tam počakala. Bila je svetla noč z mesečino. Šla je toliko pred njimi, da so jo lahko videli. Ko so prišli čez brv, jim je rekla, da zdaj lahko govorijo, ker se tam začne angleška cona, kjer Rusi nimajo več dostopa do njih. Mama je pokleknila in zmolili so očenaš, ker so se rešili Rusov. ■

Nadaljevanje prihodnjič